

121/1948 Sb.

Zákon

ze dne 28. dubna 1948

O znárodnění ve stavebnictví.

Vyhlášeno dne 3. června 1948, datum poslední novelizace 1. května 1990

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

ODDÍL I.

Rozsah znárodnění.

§ 1.

(1) Dnem 1. ledna 1948 se znárodnují zestátněním podniky, které na podkladě oprávnění živnostenského nebo oprávnění uděleného podle předpisů o civilních technících (civilních inženýrech a civilních geometrech) provádějí stavební práce jakéhokoli druhu a u nichž počet osob v podniku zaměstnaných nebo činných dosáhl kdykoliv od 1. ledna 1946 padesáti osob.

(3) Je-li spojeno nebo spojí-li se dva nebo více stavebních podniků za účelem společného provedení jedné nebo více staveb jakéhokoli druhu, podléhají dotčené podniky znárodnění, zvýší-li se tím počet osob v těchto spojených podnicích zaměstnaných nebo činných na padesát.

(4) Při zjišťování počtu osob v podniku zaměstnaných nebo činných podle odstavců 1 až 3 rozhoduje součet všech těchto osob bez ohledu na to, kde pracují nebo pracovaly.

(5) Ministr techniky určí v dohodě se zúčastněnými ministry po slyšení Ústřední rady odborů, na Slovensku též po slyšení pověřence techniky, který se dohodne se zúčastněnými pověřenci, vyhláškou v Úředním listě druhy podniků které se pokládají za podniky podle odstavců 1 a 3.

(6) Ustanovení předchozích odstavců se nevztahují na podniky:

a) společenstev výdělkových a hospodářských, zřízených podle zákona č. 70/1873 ř. z., o společenstvech výdělkových a hospodářských, na Slovensku družstev zřízených podle §§ 223 a násl. zák. čl. XXXVII/1875, o obchodním zákonu, jsou-li tyto podniky společenstvy nebo družstvy přímo provozovány, s výjimkou podniků, které nejpozději do 31. prosince 1948 určil ministr techniky v dohodě s Ústřední radou odborů a Ústřední radou družstev,

b) které ministr stavebního průmyslu v dohodě s ministrem financí vyloučí ze znárodnění, při čemž jejich vlastníkům (provozovatelům) nařídí, aby je trvale zastavili, protože se vláda usnesla, že jejich další provozování není v obecném zájmu.

(7) O tom, jsou-li splněny podmínky pro znárodnění podle tohoto zákona, rozhoduje ministr stavebního průmyslu.

§ 2.

(1) Dosavadní vlastníci, držitelé, orgány národní správy a zmocněnci k zatímní správě (§ 19) podniků, podléhajících znárodnění podle § 1, podají ministerstvu techniky hlášení, jehož vzor vyhlásí ministr techniky v Úředním listě. Toto hlášení jest podati do 15 dnů ode dne vyhlášení vzoru. Nastanou-li okolnosti rozhodné pro znárodnění teprve po tomto dni, počíná lhůta ke hlášení dnem, kdy tyto okolnosti nastaly. V řízení musí spolupůsobiti též osoby, které k tomu budou vyzvány ministerstvem techniky. Hlášení má býti podepsáno i závodní radou nebo závodním důvěrníkem; pokud hlášení nepodává dosavadní vlastník nebo držitel znárodněného majetku, je povinen připojiti k němu své vyjádření.

(2) Osoby jmenované v odstavci 1 jsou povinny spolupůsobiti při sestavování účetních závěrek za dobu do znárodnění, pokud k tomu budou vyzvány příslušným ústředním orgánem.

§ 3.

Pokud v oboru působnosti ministra stavebního průmyslu se majetku znárodněného podle tohoto zákona nepoužije ke zřízení národního podniku nebo k začlenění do národního podniku anebo pokud takový majetek nebude svěřen do správy orgánům v oboru jeho působnosti, může ministr stavebního průmyslu takový majetek v dohodě s ministrem financí a s jiným ministrem převést do pravomoci tohoto ministra, aby o něm učinil takové opatření ve vlastním oboru působnosti, nebo jej může svěřit do správy komunálním podnikům nebo jej může přenechat jiným právnickým osobám za náhradu, určenou podle § 8 dekretu presidenta republiky č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících (dále jen „dekret“).

§ 4.

(1) Znárodněním nabývá stát vlastnictví k znárodněnému majetku.

(2) Znárodnění se týká

a) nemovitostí, budov, zařízení, ložisek a nalezišť surovin,

b) příslušenství podniku počítajíc v to všechny movitosti a práva (licence, živnostenská oprávnění, známky, vzorky, vodní práva a pod.), směnky, cenné papíry, vkladní knížky, hotovosti a pohledávky,

c) jiných movitostí a práv, než která jsou příslušenstvím podniku.

(3) Majetku uvedeného v odstavci 2 se znárodnění týká, slouží-li nebo je-li určen provozu znárodněného podniku, i když náleží někomu jinému než vlastníku podniku. Patentů a zásob, zejména surovin, pomocných a provozovacích hmot, polotovarů, rozpracovaných a hotových výrobků, se znárodnění týká jen, patří-li vlastníku nebo

provozovateli znárodněného podniku.

(4) Spolu s podnikem se znárodnují v rozsahu plynoucím z ustanovení odstavců 2 a 3:

- a) veškeré výrobní podniky a závody náležející vlastníku nebo provozovateli znárodněného podniku,
- b) veškeré podniky a závody, které tvoří s podnikem znárodněným hospodářský celek, i když náleží někomu jinému než vlastníku znárodněného podniku.

(5) Náleží-li znárodněný podnik komanditní společnosti na akcie, akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, znárodnuje se veškerý jejich majetek, jakož i ve stejném rozsahu podniky koncernové, u kterých jim náleží více než polovina základního kapitálu nebo na které mají rozhodující vliv.

(6) Ministr techniky, na Slovensku po slyšení pověřence techniky, může vyjmouti ze znárodnění jednotlivé majetkové kusy, majetkové soubory nebo práva, pokud jich není nezbytně třeba k provozu národního podniku, a ponechat je dosavadnímu vlastníku, kterému může zároveň uložit podmínky, zejména podmínku, že do stanovené lhůty zřídí ve prospěch národního podniku služebnost nebo užívací právo.

(7) Ustanovení předchozího odstavce lze obdobně užít i na majetek, na který se vztahuje ustanovení čl. IV zákona ze dne 7. dubna 1948, č. 79 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 16. května 1946, č. 128 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících. Jde-li při tom o majetek znárodněný nebo o takový jiný majetek, k jehož znárodnění nedošlo jen v důsledku neplatného majetkově-právního jednání nebo neplatného zásahu z doby nesvobody, hledí se v řízení o náhradě na osoby, které dosáhly pravomocného výroku podle čl. IV, odst. 1 zákona č. 79/1948 Sb. jako by jim tento majetek byl znárodněn.

(8) O rozsahu znárodnění podle odstavců 2 až 5 rozhoduje ministr stavebního průmyslu. Ministr stavebního průmyslu může toto rozhodování, jakož i rozhodování podle odstavce 6, přenést na krajské národní výbory. Pro řízení o zjištění rozsahu znárodnění neplatí ustanovení vládního nařízení č. 8/1928 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (o správním řízení).

§ 5.

(1) Národní podnik, do kterého se začleňuje majetek znárodněného podniku, vstupuje v den převzetí v jeho závazky. Začlení-li se majetek do několika národních podniků, určí ministr stavebního průmyslu, do kterých závazků vstoupí jednotlivé národní podniky.

(2) Ministr stavebního průmyslu určí v dohodě s ministrem financí, které závazky znárodněného podniku přecházejí se svěřením majetku znárodněného podniku do správy orgánů v oboru jeho působnosti, a to dnem převzetí majetku.

(3) Ministr stavebního průmyslu v dohodě s ministrem financí a s věcně příslušným ministrem může učinit opatření o přechodu závazků patřících k znárodněnému majetku, který byl podle § 3 převeden do pravomoci jiného ministra nebo svěřen do správy komunálnímu podniku nebo přenechán jiné právnické osobě.

(4) K závazkům znárodněného podniku nepatří závazky, podle nichž má majetek tohoto podniku nebo jeho část

přejít po dni počátku účinnosti tohoto zákona na třetí osobu. Za závazky znárodněného podniku se nepokládají také osobní daně, dávky a poplatky bývalého vlastníka; takové závazky nepřecházejí s majetkem, který byl začleněn do národního podniku nebo svěřen do správy orgánům podle odstavce 2 nebo s nímž bylo učiněno opatření nebo kter byl svěřen do správy nebo přenechán podle § 3, ani se nelze pro ně uspokojiti z majetku znárodněného podniku. Osobními daněmi a dávkami se rozumějí daň důchodová, válečný příspěvek, daň rentová přímo vybíraná, daň z majetku podle vládního nařízení č. 410/1942 Sb., majetkové dávky podle zákona č. 134/1946 Sb., o dávce z majetkového přírůstku a o dávce z majetku, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících, a mimořádné dávky podle zákona č. 185/1947 Sb., o mimořádné jednorázové dávce a mimořádné dávce z nadměrných přírůstků na majetku, ve znění zákona č. 180/1948 Sb. Způsob úhrady těchto osobních daní a dávek stanoví ministerstvo financí vyhláškou v úředním listě.

(5) U závazků, které jsou hospodářsky neodůvodněné, počítajíc v to závazky ze služebních smluv, zaručujících zaměstnancům nepřiměřeně vysoké platy, zaopatřovací požitky, odbytné a pod., může se národní podnik domáhat zrušení nebo jiné přiměřené úpravy. Nedojde-li o tom k dohodě, rozhodne rozhodčí soud podle předpisů o tom vydaných. Ustanovení vět první a druhé platí přiměřeně také, jde-li o závazky, jež přecházejí se svěřením znárodněného majetku do správy orgánů zmíněných v odstavci 2, nebo které přecházejí podle odstavce 3.

(6) Národní podnik, do něhož se začleňuje majetek znárodněný podle § 4 odst. 3 a odst. 4 písm. b), který náležel někomu jinému, než vlastníku znárodněného podniku, vstupuje v závazky vyplývající z práv váznoucích na tomto majetku, a to v rozsahu a za podmínek, které upraví vláda nařízením. V tomto nařízení bude také upraven přechod takových závazků, bude-li majetek svěřen do správy orgánům v oboru působnosti ministra stavebního průmyslu nebo podle § 3 převeden do pravomoci jiného ministra nebo svěřen do správy komunálním podnikům nebo přenechán jiným právníkům osobám.

(7) Pokud z rozhodnutí, kterým se činí opatření o znárodněném majetku, nevyplývá nic jiného, neručí stát za závazky znárodněného podniku, ani když dojde k úpravě závazků podle § 6.

§ 6.

(1) Je-li majetek znárodněného podniku ke dni převzetí předlužen, může národní podnik požádat soud, aby do výše obecné ceny aktiv předluženého majetku podniku upravil ke dni převzetí uspokojení závazků patřících k tomuto majetku a určil jejich splatnost, přihlížejce k hospodářským možnostem národního podniku. To platí obdobně i o orgánu, o komunálním podniku nebo jiné právní osobě, jimž byl majetek znárodněného podniku podle § 3 svěřen do správy nebo přenechán.

(2) Věřitelé jsou povinni na vyzvání soudu vyhláškou v Úředním listě ve lhůtě soudem stanovené přihlásiti své nároky k řízení o návrhu podle odstavce 1; neučiní-li tak, jejich nároky proti národnímu podniku zanikají.

(3) Úprava podle odstavce 1 se provede takto:

a) nedotčeny zůstávají závazky vyplývající z nároků věřitelů na vyloučení věcí z převzatého majetku, pokud takové nároky nezanikly znárodněním;

b) nedotčeny zůstávají též závazky, vyplývající z nároků věřitelů, majících právo na oddělené uspokojení z určité věci, pokud jsou kryty hodnotou této věci;

c) ostatní závazky, které podle pořadí jim příslušejícího nebudou plně kryty rozdílem mezi obecnou cenou aktiv znárodněného podniku a hodnotou závazků, které podle ustanovení písm. a) a b) zůstanou nedotčeny, se uspokojí poměrně. Za takovéto závazky se pokládají také závazky uvedené pod písm. b), pokud nejsou kryty způsobem tam uvedeným;

d) závazky, na něž se vztahují ustanovení písm. c), se zařazují podle pořadí do čtyř tříd. Do první třídy náležejí náklady řízení, do druhé až čtvrté třídy náležejí závazky, které podle obdoby konkursního řízení náležejí do první až třetí třídy. Závazky téže třídy mají mezi sebou stejné pořadí.

(4) Úprava závazků podle tohoto paragrafu působí pouze proti navrhovateli. Proti němu nepůsobí závazky, které podle pořadí jim náležejícího nebudou uspokojeny.

§ 7.

(1) Národní podnik, do něhož byl majetek znárodněného podniku začleněn, po případě i jiný podnik, orgán nebo právnická osoba, jimž byl majetek znárodněného podniku podle § 3 svěřen do správy nebo přenechán, může odporovat právním jednáním, která vykonal vlastník znárodněného majetku po 27. říjnu 1945 v úmyslu poškodit nebo ztížit znárodnění nebo zavléci ve svůj nebo cizí prospěch majetkové hodnoty.

(2) Odporovat lze do pěti let ode dne rozhodnutí, kterým se činí opatření o znárodněném majetku. Jinak platí přiměřeně ustanovení §§ 46 až 52 občanského zákoníka.

(3) Právní jednání o převodu podniků, na které by se vztahoval tento zákon, nebo o převodu kapitálových účastí na společnostech, jejichž podniky se znárodnují podle tohoto zákona, pokud byla uzavřena v době dvou měsíců přede dnem znárodnění, jsou platná jen, schválí-li je ministerstvo techniky.

ODDÍL II.

Náhrada.

§ 8.

Pokud není stanoveno jinak ani nejde o předlužení podle § 6 odst. 1, přísluší za majetek znárodněný podle tohoto zákona náhrada, o které platí přiměřeně ustanovení §§ 7 až 11 dekretu.

§ 9.

(1) Při určení náhrady se nepřihlíží k hodnotě

a) staveb, prací a dodávek, provedených, rozestavěných a nedokončených, jež nejsou zahrnuty do jednotného hospodářského plánu, platného v den znárodnění, pokud při nich byly porušeny platné předpisy,

b) surovin, výrobních hmot, polotovarů a товарů, získaných v rozporu s předpisy o obhospodařování a přidělu surovin, hmot a výrobků, platnými v den znárodnění,

c) pohledávek za stavby, práce a hmoty, polotovary a výrobky, provedené nebo dodané v rozporu s předpisy

uvedenými v písm. b),

d) nevytěženého nerostného bohatství,

e) majetku určeného pro sociální, vzdělávací, tělovýchovné a podobné účely.

(2) Náhrada se neposkytuje osobám, které byly nebo budou odsouzeny pro takový trestný čin nebo potrestány pro takový přestupek, jimiž projevily nepřátelský postoj k lidově demokratickému řádu republiky nebo k její socialistické výstavbě.

ODDÍL III.

Československé stavební závody, národní podnik, a jejich organisace.

§ 12.

Rozsah majetku, kterého stát nabyt konfiskací a který je svěřován do správy národního podniku v oboru ministerstva stavebního průmyslu, určí toto ministerstvo v dohodě s ministerstvem financí.

ODDÍL IV.

Závěrečná ustanovení.

§ 19.

Dokud nebyla majetková podstata, znárodněná podle tohoto zákona, převzata národním podnikem, platí o zatímní správě předpisy § 37 dekretu s tou odchylkou, že ministr techniky může v dohodě s ministrem financí, na Slovensku po slyšení pověřenců techniky a financí, pověřit zatímní správou znárodněných podniků zmocněnce jemu odpovědné a stanovit rozsah jejich zmocnění.

§ 20.

Oprávnění k provádění staveb jakéhokoliv druhu může příslušný úřad udělit jen se souhlasem ministerstva stavebního průmyslu. Souhlasu je třeba též při zakládání nových podniků těchto odvětví podle oprávnění již dříve udělených.

§ 21.

Právní úkony a úřední úkony, potřebné k provádění tohoto zákona, jsou osvobozeny od poplatků a dávek. Toto osvobození neplatí pro obchodní činnost znárodněného podniku ani pro opatření učiněná likvidátorem při likvidaci právnické osoby nebo společnosti.

§ 22.

(1) Výtěžky (důchody) dosažené ze znárodněného podniku až do dne převzetí jsou součástí základu pro vyměření

daně důchodové, všeobecné i zvláštní daně výdělkové a daně rentové posledního vlastníka znárodněného podniku před jeho znárodněním.

§ 23.

(1) Kdo se dopustí pletich v úmyslu, aby znárodnění podniků podléhajících znárodnění zestátněním zmařil nebo zvýšenou měrou ztížil, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let a trestem na penězích do deseti milionů Kčs; v oboru působnosti trestního zákona zák. čl. V/1878 vysloví soud zároveň ztrátu úřadu a dočasné odnětí politických práv.

(2) Kdo poruší některá ustanovení tohoto zákona nebo nařízení podle něho vydaných, bude potrestán, nejde-li o čir soudně trestný, okresním národním výborem pro správní přestupek trestem na penězích (pokutou) do 5,000.000 Kčs a trestem na svobodě (vězením, uzamčením) do šesti měsíců nebo některým z těchto trestů; pro případ nedobytnosti trestu na penězích uloží se náhradní trest na svobodě podle míry zavinění do šesti měsíců. Uloží-li se oba tresty zároveň, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním trestem za nedobytný trest na penězích činiti více než šest měsíců.

(3) Tresty na penězích připadají státu.

§ 24.

(1) Ukládá-li soud nebo okresní národní výbor trest na penězích zaměstnanci, zmocněnci, zástupci nebo jinému orgánu fyzické nebo právnické osoby, při jejímž zastoupení byl čin trestný podle § 23 spáchán, může vysloviti, že tato osoba ručí za uložený trest na penězích rukou společnou a nerozdílnou.

(2) Tato osoba musí býti, je-li soudu (okresnímu národnímu výboru) známa, obeslána k jednání v první stoličce a je oprávněna přednésti skutkové okolnosti, jež mohou mít význam pro posouzení věci, a činiti návrhy.

(3) Výrok o ručení třeba pojmouti do rozsudku (trestního nálezu) a osoba tímto výrokem postižená má právo bráti jej v odpor odvoláním. V řízení pro soudně trestný čin může se veřejný žalobce odvolati také tehdy, když takový výrok nebyl učiněn. O odvolání proti takovému výroku platí totéž, co o odvolání proti výroku o trestu.

(4) Tresty na penězích se dobývají na osobě, jíž bylo ručení uloženo, podle všeobecných ustanovení platných o trestech na penězích.

§ 25.

(1) Při odsouzení pro zločin podle § 23, odst. 1 nebo při odsouzení pro správní přestupek podle § 23, odst. 2 k trestu na svobodě nebo na penězích přesahujícímu jeden milion Kčs uveřejní se rozsudek (trestní náleze) v jednom nebo několika denních listech určených rozsudkem (trestním náleze) na útraty odsouzeného.

(2) Soud (okresní národní výbor) stanoví, zda mají být uveřejněny i důvody rozsudku (trestního nálezu) nebo jejich podstatný obsah ve znění, které sám určí.

§ 26.

Z odsuzujícího trestního nálezu se lze do 15 dnů od jeho doručení odvolati k zemskému národnímu výboru, který rozhodne s konečnou platností. Odvolání jest podati u okresního národního výboru, který nález vydal. Odvolání má odkladný účinek.

§ 27.

Přestupky tohoto zákona se promlčují ve třech letech.

§ 28.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1948; provede jej ministr techniky v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Dr. Beneš v. r.

Gottwald v. r.

Dr. Ing. Šlechta v. r.